

9. Хангельдиева И. Г. О понятии «информационная культура»: тез. докл. междун. науч. конф. / И. Г. Хангельдиева // Информационная культура личности: прошлое, настоящее, будущее. – Краснодар, 1993. – С. 6.

Ушакова Т.Ю.

*аспірант кафедри загальної та диференціальної психології
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського*

РОЛЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Життя сучасної людини – нескінчений вир подій, постійних змін та нових викликів. Швидкий темп суспільних перетворень підвищує загальну напругу, в котрій живе сучасна людина, та ставить нові вимоги до її розвитку. Важливими якостями стають: цілеспрямованість, відповідальність, активність тощо. При цьому відповідальність не зводиться до виконання обов'язків, а більшою мірою стосується активності та усвідомлення вчинків індивідом.

Розвиток відповідальності є важливим не тільки для плідного життя людини, але й має першочергове значення для процвітання суспільства. На жаль і до сьогодні значною проблемою є уникнення та перекладання відповідальності, а експерименти стосовно дифузії відповідальності не втратили своєї актуальності й дотепер. Дослідження проведені Джоном Дарлі та Бобом Латане показали, що зростання кількості людей в групі, призводить до того, що людина відчуває меншу індивідуальну відповідальність. Звичайно, у рамках цього повідомлення ми не будемо переповідати весь проведений експеримент, проте зауважимо важливі особливості отриманих результатів. Коли досліджувані вважали, що поруч є інші учасники, їм легше було подумати, що хтось інший має прийти на допомогу та вирішити проблему. При цьому вони відчували занепокоєння та емоційно переживали цю ситуацію, але боялись, що зазнають осміяння чи критики через можливу несумісну поведінку (допомога не потрібна, а з мене сміятимуться, чого ж я повівся так по-дурному) [2, с. 216-217]. Саме збільшення чисельності свідків дає можливість зменшити свій тягар провини, уникнути осуду чи стерпіти негативні наслідки та призводить до дифузії відповідальності [1; 2].

Хоча від часу тих досліджень минуло багато років і вони проводились не у нашій державі феномен дифузії відповідальності досі присутній у поведінці багатьох людей. Підтвердженням цього є те, що останнім часом в засобах масової інформації все частіше чути про трагічні події, що мали свідків, котрі не відреагували і не зарадили чужому нещастю. Нерідко проходячи повз і

спостерігаючи, якусь ситуацію, ми робимо вигляд, що нічого не сталося і рушаємо далі. При цьому обурюємось, коли подія трапляється з нами і ніхто не підтримав. Чудовий вислів: «Вчиняй з іншими так, як хочеш, щоб чинили з тобою» підкреслює важливість власного усвідомлення свого ставлення до оточуючих. Слід також відзначити, що розглядаючи дифузії відповідальності в більш широкому контексті, ми бачимо, що вона може проявлятися не тільки у кризових ситуаціях, а й у буденних подіях життя та суспільних явищах. Багато людей залишаються осторонь від подій, що трапились у світі, країні, у них на роботі чи навіть у колі близьких. Ці тенденції можна пояснити не стільки байдужістю людей, а їх прагненнями уникнути почуття провини та зменшити свою причетність до подій. Дослідниками відзначається, що людина з радістю приймає відповідальність за події, що завершилися успіхом, в свою чергу свої невдалі рішення вона намагається виправдати і позбутися цієї відповідальності. Стосовно цього Р. Мей наголошує, що недостатньо приймати на себе відповідальність за свої переконання й щирість вчинків, набагато важливіше прийняти на себе відповідальність за те, чи дійсно правильними вони є [3]. Звичайно наше існування сповнено безліччю подій і ми нерідко занурюючись у свій рутинний світ не помічаємо, що відбувається довкола. Проте, ще Ж.-П. Сартр зазначав: «ми повністю відповідальні за своє життя, не тільки за свої дії, але й за свою нездатність діяти» [4]. При цьому знати і нічого не робити набагато гірше ніж помилитися. В цьому випадку найстрашніше є не стільки перекладання відповідальності, а втрата відчуття власної самоцінності та значущості свого вибору. Займання пасивної позиції спостерігача, знецінення власної думки призводить до пасивності та безініціативності існування. Звичайно прийняття відповідальності може супроводжуватися певним страхом за правильність свого вибору, проте усвідомлене існування дає нові перспективи для розвитку та самовдосконалення. Все це стає можливим тоді, коли ми нарешті усвідомимо особисту відповідальність не тільки за себе, але й за світ у якому ми живемо. Людина не може існувати без соціуму, в свою чергу соціум не існував би без людей. Кожна особистість привносить «цеглинку» для розбудови свого оточення і має усвідомлювати особисту значущість та важливість саме її вибору та думки, що безумовно неможливо без усвідомлення власної відповідальності за свої дії чи бездіяльність. Ми повинні пам'ятати, що самі відповідальні за той світ у котрому живемо і тільки від нас залежить наше майбутнє.

Таким чином, відповідальність відіграє не просто значущу, а особливу роль у розбудові сучасного суспільства. Відтак, і її вивчення потребує виявлення специфіки відповідальності в кожній зі сфер буття людини та поглиблення вивчення даного феномену з погляду загальнолюдського існування. З цієї позиції відповідальність не буде ототожнюватися з обов'язком

і необхідністю, а розквітне у вирі загальнолюдських цінностей та активних дій для розбудови процвітаючого майбутнього.

Література

1. Ильин Е. П. Психология помощи. Альтруизм, эгоизм, эмпатия / Евгений Павлович Ильин – СПб.: Питер, 2013. – 304 с.
2. Копець Л. В. Класичні експерименти в психології / Людмила Володимирівна Копець – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 283 с.
3. Мэй Р. Новый взгляд на свободу и ответственность / Ролло Мэй – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psycheresurs.ru/d/294831/d/meu-r.-novyy-vzglyad-na-svobodu-i-otvetstvennost-%28statya%29.pdf>
4. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия / Ирвин Ялом. – М.: Класс, 1999. – 576 с.

Царькова О.В.

*кандидат психологічних наук, доцент, викладач кафедри психології
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДІВ ПСИХОЛОГІЇ, ЯКІ ВПИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ АДЕКВАТНОЇ ПОВЕДІНКИ БАТЬКІВ, ЯКІ БУЛИ ЗВІЛЬНЕНІ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Актуальність дослідження. Одним з актуальних питань сучасної пенітенціарної системи України є її гуманізація, формування кардинально нових моделей ресоціалізації осіб, що відбувають покарання, підготовки їх до життя у «вільному» суспільстві, яке постійно змінюється й оновлюється. Очевидно, що досягнення цієї мети вимагає інноваційних підходів до психологічної роботи в пенітенціарних установах, і насамперед, – повернення, а іноді й формування, у засуджених почуття власної людської гідності, що передбачає і повагу гідності інших людей, і відповідальність за власні вчинки не тільки перед суспільством, але й перед собою, своєю родиною.

Стресові умови в місцях позбавлення волі, сформовані специфічні стереотипи поведінки, які пов'язані з виживанням в таких умовах, позбавляють багатьох засуджених можливості побудувати нові повноцінні сімейні стосунки, створити гармонічну, безконфліктну родину або відновити колишні сімейні відносини.

Таким чином, одним з найважливіших аспектів повернення осіб, які відбувають покарання, до повноцінного життя в суспільстві є відтворення у них